

KIRJA-ARVIO:

ANTROPOLOGIAN AAPINEN

Eriksen, Thomas Hylland: Toista maata? Johdatus antropologiaan. Helsinki: Gaudeamus. 2004. 431 s.

Riitta-Marja Leinonen

Miten yksilö ja yhteiskunta vaikuttavat toisiinsa? Ovatko tunteet sosiaalisesti rakentuneita? Voiko samanaikaisesti uskoa ja ymmärtää uskontoa? Mikä oli Claude Levi-Straussin merkitys antropologiselle teorialle? Näihin ja muihin kysymyksiin saamme vastauksen norjalaisen Thomas Hylland Eriksenin antropologian perusteoksesta *Toista maata? Johdatus antropologiaan*. Se on aiemmin ilmestynyt englanniksi nimellä *Small Places, Large Issues – An Introduction to Social and Cultural Anthropology*. Suomenkielisen painoksen ovat englannista kääntäneet Maarit Forde ja Anna-Maria Tapaninen.

Kirja on nimensä mukaan johdatus antropologiaan ja riittävän kattava sellainen. Eriksen käsittelee siinä niin antropologian oppiaineen historiaa kuin sen tärkeimpiä tutkimuskohteitakin. Näkökulma on eurooppalaisessa, pääasiassa brittiläis-ranskalaisessa perinteessä, mutta kirjassa esitetään paljon myös amerikkalaisia tutkimussuuntauksia. Kirja etenee selkeinä kokonaisuuksina, ja tekstissä on käytetty runsaasti esimerkkejä. Myös tietolaatikat kokoavat tärkeitä asioita helposti löydettävään muotoon.

Kirjassa on hyvin perinteinen jako (yhteiskunta, sukulaisuus, avioliitto, sukupuoli, valta, teknologia, uskonto, etnisyyt) ja esitystapa, jossa lähes kaikki esimerkit (sivulle 324 asti) koskevat heimoyhteisöjä. Vasta siellä käsitellään modernimpaa tutkimusta, esimerkiksi kaupunki- ja terveysantropologiaa, ja esitellään muitakin tutkimuskohteita kuin paikallinen heimoyhteisö. Sivulla 335 päästään jo antropologian dekolonisaatioon ja Eriksen toteaa:

Tieteenala sai alkunsa ”toisten” tutkimuksena, mutta nyt tutkimuskohteina olemme yhä useammin ”me itse”, tai pikemminkin rajat ”meidän” ja ”toisten” välillä ovat sekoittuneet.

Toisten tutkiminen erityisesti, kun on kyse alkuperäiskansoista, ei onnistu enää vain tutkijayhteisön lähtökohdista vaan tutkittava yhteisö on otettava mukaan tutkimukseen tai tutkimuksen on lähdettävä heidän toiveistaan ja halustaan löytää ratkaisuvälineitä johonkin heitä koskevaan ongelmaan. Tämä tieteenalan keskusjohtoisuuden hidas purkautuminen tuo tutkijat lähemmäksi tutkittaviaan ja molemmat keskenään tasa-arvoisempaan asemaan. Alkuperäiskansoihin ja vähemmistöihin kuuluvat tutkijat ovat haastaneet niin kutsutun länsimaisen tieteen tradition esittämällä vaihtoehtoisia näkemyksiä (ks. Reagan 2005; Cajete 1999; Oakes 2003) ja toteamalla, että ne ovat aivan yhtä arvokkaita. Esimerkiksi alkuperäiskansojen kasvatustiede ja tutkimus tuovat uusia näkökulmia jäykille tieteen traditioille. Näistä Eriksen olisi voinut kirjoittaa enemmän. ”Toinen” on hänen käsittelyssään edelleen jotain eksoottista ja alisteista.

Kirjan otsikko viittaa kulttuuriantropologian vanhaan traditioon, missä tutkimuskohteena ovat kaukaiset paikat. Onneksi siinä on kysymysmerkki, joka kyseenalaistaa tämän tradition. Kirjan suomentajatkin haluavat ”haastaa totunnaiset käsitykset tuttuudesta ja vieraudesta sekä erityisestä ja yleispätevästä”. Aina ei tarvitse lähteä kauas kohdatakseen toiseuden. Kaupunkilainen tutkija kohtaa toiseuden jo poromiehen tai syrjäkylän maanviljelijän hahmossa. Antropologista tutkimusta tehdään nykyään yhä enemmän myös oman kulttuurin piirissä.

Tähän liittyen myös tutkimusmenetelmät ovat muuttuneet. Pitkät kenttätyöjaksot eivät ole enää antropologien pääasiallinen tiedonkeruumenetelmiä vaan aineistoja voidaan hankkia myös arkistoista, puhelinhaastatteluilla, sähköpostikyselyillä ja lyhytkestoisilla havainnointijaksoilla, sekä valokuvaamalla ja videoimalla ja käymällä valo- ja videokuvatallenteita läpi informanttien kanssa. Tämä tuntuu jostain syystä Erikseniltä unohtuvan.

Kirja on varsin ansiokkaasti käännetty englanninkielestä, mutta eräässä, varsin kriittisessä kohdassa, käänös ontuu. Kyseessä on termin *kulttuuriantropologia* määrittely aivan kirjan alkupuolella. Sana kulttuuri tulee luultavimmin latinankielisestä sanasta *colere* (= ’viljellä’), jonka Eriksen kertoo olevan perustana myös sanalle *kolonialismi* ja jatkaa: ”Kulttuuriantropologia tarkoittaa siten ’tietoa ihmisistä kultivoituna, kulttuuristettuna olentoina’”. Vaikka englanninkielisessä versiossa käytettiinkin sanaa *cultivated* (mikä sinänsä on jo arvolatautunut ainakin muodoissaan ’kultivoitunut’, ’sivistynyt’), olisi esimerkiksi sana ’kulttuurinen’ ollut helpompi käsittää kuin ’kulttuuristettu’. Lisäksi sana *natural* ei aina käänny suomen kielessä ’luonnolliseksi’, vaan myös ’synnynnäiseksi’. Siitä lienee kyse lauseessa: ”[...] tietoa niistä ihmisyyden puolista, jotka eivät ole luonnollisia (*natural*) vaan liittyvät hankittuihin ja opittuihin ominaisuuksiin.”

Thomas Hylland Eriksenin kirjasta oppii antropologian perusteet. Teos on selkeä, hyvin suomennettu ja toimii hyvin niin pääsykoe- kuin peruskurssikirjakin. Parempaan syventymiseen löytyy kirjallisuusviitteitä oppiaineen sivuilta opinto-oppaista vaikkapa Oulun, Joensuun ja Helsingin yliopistoista. Suomalaiseen antropologiaan tutustumiseen kirjan suomentajatkin suosittavat teoksia *Näköaloja kulttuureihin: antropologian historiaa ja nykysuuntauksia* (Nikula 1994) sekä *Kaukaa haettua: kirjoituksia antropologisesta kenttätyöstä* (Lahti & Viljanen 1997).

KIRJALLISUUS

CAJETE, GREGORY A. 1999: *Igniting the Sparkle: An Indigenous Science Education Model*. Skyand (N.C.): Kivaki Press.

LAHTI, MINNA & VILJANEN, ANNA-MARI (toim.) 1997: *Kaukaa haettua: kirjoituksia antropologisesta kenttätyöstä*. Helsinki: Suomen antropologinen seura.

NIKULA, TAPIO (toim.) 1994: *Näköaloja kulttuureihin: antropologian historiaa ja nyky-suuntauksia*. Helsinki: Gaudeamus.

OAKES, JILL (ed.) 2003: *Native Voices in Research*. Canada: Aboriginal Issues Press.

REAGAN, TIMOTHY 2005: *Non-Western Educational Traditions: Indigenous Approaches to Educational Thought And Practice*. USA: Lawrence Erlbaum.

Riitta-Marja Leinonen (FM) toimii tutkijana Oulun yliopiston taideaineiden ja antropologian laitoksella.